

El Patronat Provincial per al Foment d'Arxius, Museus i Biblioteques de Tarragona (1939-1945). Una mostra de la política arxivística franquista

Josep M. T. Grau i Pujol

Amb la victòria de l'exèrcit sublevat del general Franco, la situació dels arxius tarragonins fou diversa. D'una banda, la pèrdua d'una part important del patrimoni a causa de la revolució del 36, documentació de naturalesa religiosa però també de les diverses administracions i institucions públiques, en especial la que feia referència a la transmissió i la titularitat dels béns immobles (rústica i urbana): notaries, registres de la propietat, ajuntaments, jutjats, oficines de contribució, etc. A la demarcació de Tarragona, la destrucció intencionada de fons documentals de naturalesa notarial, registral i fiscal fou més greu en els partits judicials de Falset, Gandesa i el Vendrell; a la resta del Principat, cal destacar els de les Borges Blanques, Granollers i Arenys de Mar. En aquests indrets, va caldre reconstruir els registres de la propietat i els protocols, alguns sobre la base de la informació centralitzada a la capital provincial, uns altres amb documentació aportada pels particulars o de forma oral.

Una segona "pèrdua", que no abordarem en aquest treball, és la dels llibres i els lligalls expoliats pel govern franquista amb finalitats de repressió política i que no es retornaren una vegada buidats i utilitzats, tot i la reclamació legítima en els darrers anys de democràcia dels seus propietaris, sense respectar els principis d'origen i procedència.

Durant la guerra civil, la documentació històrica de Catalunya, atenant el fet que era una competència autonòmica, els responsables del Servei d'Arxius de la Generalitat republicana l'havien intentat protegir al màxim d'acord amb els mitjans humans i econòmics amb què comptaven. Una de les decisions preses el 1938, a fi d'evitar els perjudicis dels bombardejos a les ciutats, fou la concentració i el trasllat de paperassa a diversos dipòsits escampats arreu del territori, com ho foren el monestir de Pedralbes, a Barcelona; el de Poblet, al sud, i Viladrau, al nord. Després de la retirada republicana, els arxius es trobaren apilonats i a

voltes barrejats. Una disposició del nou règim feixista del dia 10 d'agost de 1939 detallava les instruccions per a la devolució dels arxius als seus anteriors propietaris. L'organisme responsable era el Servicio de Recuperación de Archivos y Bibliotecas, creat amb anterioritat. En restaven exclosos els fons notariais, en ser propietat de l'Estat.

Pel que fa a la delegació de competències en matèria cultural, un cop acabada la guerra foren derogades i revertiren un altre cop a favor de l'Estat, tal com ho dictava l'Ordre del 18 de gener de 1939 del Ministeri d'Educació (vegeu el text a l'Annex I). El sistema d'arxius, biblioteques i museus seguiria així l'organització tradicional, amb la dotació exclusiva de serveis públics a les capitals provincials.

En territori franquista, es legislà ja el 1938. Hem de fer esment d'un decret del 13 d'octubre que ordenava la constitució d'uns patronats provincials d'arxius, biblioteques i museus (vegeu l'Annex I), sota la presidència política del corresponent Governador Civil, acompanyat del President de la Diputació i l'alcalde de la capital i d'onze vocals: un de nomenat pel Bisbe, un altre per la Falange, un de la Comissió de Monuments, un funcionari del cos estatal, el notari-arxiver i personalitats locals destacades en el camp de la cultura, amb el vistiplau del Ministre d'Educació. A Tarragona, es complí amb la normativa el 1939 i, fruit de l'actuació de l'esmentat Patronat, disposem de diversa documentació. A les demarcacions de Lleida i Girona fins al moment no hem pogut trobar rastre de la seva constitució i funcionament¹, per la qual cosa les notícies que hi aportem ens poden il·lustrar sobre els intents de normalització dels arxius, les seves vicissituds en els primers anys, les dificultats i les accions preses. Les determinacions preses pel Patronat i els efectes de la guerra encara avui tenen repercussions en la ubicació d'alguns fons.

La documentació de l'esmentat Patronat a Tarragona es localitza en dos centres diferents: el llibre d'actes es troba al Museu Nacional Arqueològic de Tarragona i té un total de cent folis, només 43 dels quals són escrits, la resta (f. 44-100) és en blanc. La primera reunió data del 23 de novembre de 1939 i la darrera, del 24 de gener de 1945². La correspondència està inclosa a l'expedient d'Associacions núm. 1.639 del fons del Govern Civil de Tarragona, que custodia l'AHT. El contingut del primer volum ha estat estudiat per Jaume Massó Carballido des del punt de vista de l'Arqueologia³, però no des de l'òptica dels arxius i les biblioteques, i de l'expedient hi ha una breu nota descriptiva⁴. Al *Butlletí Oficial de la Província* (BOPT) també apareixen notícies de l'esmentat Patronat.

Com hem dit anteriorment, un cop finalitzat el conflicte bèl·lic, la situació en què es trobaren els arxius era conseqüència directa de les últimes actuacions de la Generalitat republicana, que per evitar la destrucció del patrimoni històric havia realitzat concentracions i trasllats a diferents indrets de la geografia catalana⁵. Segons dades aportades per Jaume-Enric Zamora, al dipòsit de l'antic monestir cistercenc de Poblet,

el desembre de 1937 i per ordre d'Agustí Duran i Sanpere, s'hi havien aplegat, entre d'altres, els arxius parroquials i municipals d'Anglesola, Verdú, Vilagrassa i Vinaixa (les Garrigues i l'Urgell), així com els de la Selva del Camp, i estaven esperant els de Montblanc. El febrer de 1938 arribaven els de Reus (parròquia, comunitat de preveres, notarial i municipal). L'abril del mateix any, en sis camionades s'havien traslladat des de Tortosa els fons històrics de la catedral, l'ajuntament, els notaris, les col·leccions de premsa, etc. però, per les urgències del viatge, la documentació estava bruta i barrejada. El maig de 1938, els arxius notarial i parroquial de Montblanc es portaren a Barcelona, juntament amb l'arxiu personal del montblanquí Joan Poblet i Teixidor; després, des de Pedralbes, i per a major seguretat, es traginà fins a Viladrau, juntament amb la resta de paperam.

El retorn dels fons salvaguardats té lloc entre 1939 i 1940. El juliol de 1939, es produeix la devolució de l'arxiu capitular de Tortosa i, a l'octubre, es lliuren al notari-arxiver de la capital de les terres de l'Ebre els protocols no centenaris (des del 1840). El mateix mes, és Reus la que recupera una primera part dels seus arxius; el novembre, serà el torn de la Selva del Camp i Verdú. El gener de l'any 1940, la devolució es completa a Reus (fons municipal, parroquial, comunitat de preveres i confraria de la Sang) i, el març de 1940, la parròquia de Santa Coloma de Queralt recobra el seu arxiu, igual que les institucions locals i eclesiàstiques tortosines⁶.

Els arxius de la capital

Centrem-nos en Tarragona ciutat. El problema més urgent a la immediata postguerra en matèria de cultura fou el de les infraestructures: l'edifici d'Hisenda estava en mal estat i calia cercar un local per a la Biblioteca i l'Arxiu provincials. Un dels dipòsits de material documental, bibliogràfic i artístic a la ciutat era el Palau Arquebisbal (la segona planta). A la primera reunió del Patronat, datada el dia 23 de novembre de 1939, el seu secretari, l'arxiver, museòleg i bibliotecari Samuel Ventura⁷, expressa la seva preocupació per la manca de servei públic i l'estat de conservació de la documentació i també manifesta l'existència de dipòsits de recuperació de biblioteques a Reus i Cambrils. El d'aquesta vila marinera contenia fons procedents de Tortosa, els quals seran reclamats pels seus titulars el març de 1940 (vegeu l'Annex II). A causa de la manca d'edificis, recordem que Pilats estava habilitat per a presó provincial, es proposa la compra de la Casa Castellarnau per a instal·lar-hi l'Arxiu i la Biblioteca.

A la sessió del Patronat del dia 31 de gener de 1940 s'estrena el nou governador civil, Àngel B. Sanz, el qual tot just començar *"dirige un atento saludo a sus componentes y expresa su entusiasmo y anuncia su*

dedicada acción en favor de los problemas de cultura que le están encomendados, que espera ver encauzados y resueltos para bien del acervo espiritual de nuestra patria y gloria de nuestra ciudad, tan rica de nobles recuerdos del pasado, que se deben presentar adecuadamente a la admiración de sus visitantes" (f. 7). L'arxiver Ventura " *explica detalladamente al Patronato la serie de dolorosos accidentes ocurridos en el archivo provincial de Hacienda a su cargo, y el lastimoso estado actual, refiriéndose especialmente a la irreparable pérdida entre montones infectos de expedientes administrativos, de interesantes documentos referentes a varios monasterios, y otras entidades de la provincia, descollando en la desgracia los que procedían de Poblet"* (f. 7).

A la junta del 23 de febrer de 1940, el governador civil comenta que en els seus viatges a Madrid i les entrevistes amb els directors generals de Belles Arts i d'Arxius ha rebut molt bones impressions. Matisa que el darrer, en una carta, " *expresaba su buena disposición de ayudar a que se realicen las aspiraciones de esta ciudad respeto de la valorización de su espléndido caudal histórico"* i que es referí " *especialmente al proyecto que estudia el Ministerio para dotar a las capitales de provincia de unos edificios estandard para instalar juntos sus archivos, bibliotecas y museos"* (f. 8). Novament surt el tema d'habilitar el Palau Castellarnau a fi d'aplegar-hi la biblioteca de l'Estat, la de la Diputació i l'arxiu històric provincial, " *que ha de organizarse"*. El president de la Diputació, Eusebio Múgica Jaca, es compromet a parlar amb l'alcalde de la capital, per a resoldre l'afer i arribar a una solució consensuada.

En la mateixa jornada, Samuel Ventura, el secretari del Patronat, manifesta que va repassar el catàleg de manuscrits de la biblioteca pública de Tarragona, recuperats feia poc del poble gironí de Montfullà (terme de Bescanó), i que va comprovar la mancança del número 61, que corresponia a *Les funeràlies dels Reis d'Aragó*, el qual era a Poblet, per la qual cosa havia escrit a Eduard Toda per a obtenir-ne la restitució. La seva resposta havia estat que " *llevará el asunto al conocimiento del Patronato del Monasterio de Poblet, pues [él] no puede decidir por sí la devolución"*. Els assistents acorden que el Patronat es dirigeixi al de Poblet " *en reclamación del manuscrito de que se trata, que formaba parte de los fondos de la Biblioteca Pública desde que pasaron a ella los de los monasterios de la provincia"* (f. 8v).

En un plenari del 31 de maig de 1940, el president del Patronat, el governador Sanz, posa en coneixement de la resta de membres la recepció d'una carta del ministre d'Educació " *en la que juzga interesante la idea de construir un magno edificio que resuelva el problema de archivos, bibliotecas y museos en esta ciudad, y dice que conviene que el Ayuntamiento ofrezca en firme los terrenos, y el ministro hará que figure en el presupuesto extraordinario la cantidad precisa para la construcción"* (f. 11v).

A la sessió del 28 de juny de 1940 es palpa una alegria desbordant en aprovar-se l'edificació d'un museu arqueològic provincial a la plaça del

Rei, sobre la muralla romana, al costat del palau d'August, previ enderroc d'unes cases i el desmantellament de la presó.

"El problema de la instalación de los archivos y de las bibliotecas provincial y popular, está virtualmente resuelto con su próximo traslado a la casa palacio Castellarnau. Vivimos pues horas optimistas, el señor Yxart⁸ se congratula de los éxitos obtenidos, y propone al Patronato que haga constar su agradecimiento al Excelentísimo Señor Gobernador Civil que ha impulsado las gestiones para lograrlos con cariño y perseverancia ejemplares, y el Señor Múgica se adhiere cálidamente a la proposición, que aprueba unánime el Patronato. El Excelentísimo Señor Presidente dice que los parabienes se han de extender en justicia a cuantos intervienen en el encauzamiento de estos problemas, como el mismo Patronato, los directores generales de Archivos y Bibliotecas, y de Bellas Artes, la inspección general del Museo Arqueológico..." (f. 12).

A la mateixa assemblea, es parla de l'habilitació de la casa Castellarnau com a arxiu i biblioteques de Tarragona a fi de deixar lliure el Palau Arquebisbal, i retornar-lo a l'església. Es proposa gestionar amb els propietaris de l'esmentada casa noble que deixin els mobles antics que no necessitin en dipòsit *"para conservar el ambiente de la casa, grato y evocador, y preparar la futura conversión del palacio en un pequeño y precioso museo de la vida tarraconense de los siglos XVIII-XIX"* (f. 12v). Tanmateix, el Sr. Ixart es fa ressò del lamentable estat dels arxius d'Hisenda. Salvador Vilaseca anuncia que el proper diumenge es reobrirà l'Arxiu Històric Municipal i Museu Prim-Rull de Reus, acte al qual es convida tot el Patronat (f. 13).

El mateix estiu, el 31 de juliol, en una altra junta s'intercanvien impressions sobre el mal estat del destruït arxiu d'Hisenda i es decideix recuperar la fusta de les prestatgeries a fi de reutilitzar-les a la casa Castellarnau (f. 13v). En sessions posteriors (28 d'agost i 30 d'octubre), es determinen les negociacions per a la instal·lació definitiva de l'arxiu i biblioteca; el mes d'octubre, s'acorda que el director de la biblioteca i el notari arxiver estudiïn en quina sala s'han de guardar els protocols notariais no centenaris a fi que restin aïllats dels serveis públics (f. 17).

Avançant en el temps, però en el mateix any quaranta, a la reunió del 29 de novembre, el Dr. Jaume Toldrà sol·licita un lot de llibres de temàtica religiosa procedents *"según todos los indicios"* de sacerdots assassinats per a integrar-los a la biblioteca circulant Antoni Agustí, dependent de l'Arquebisbat de Tarragona. A l'ensem, es recorda que els llibres que s'estan traslladant del Palau episcopal *"están amontonándose en el suelo"*. No serà fins al darrer dia de l'any quan l'esmentat Palau resti totalment buit i es retornin les claus. A la sessió del 31 de gener de 1941, el secretari Samuel Ventura Solsona exposa la urgència de l'obertura de la Biblioteca a casa Castellarnau, on mancaven els indispensables prestatges, però els membres confiaven *"que no faltará el apoyo"*

del Estado y de las Corporaciones locales para todos los problemas que se van presentando".

El 30 de juliol de 1941, l'arxiver-bibliotecari posa damunt la taula un nou entrebanc: *"el lamentable estado de los fondos más preciosos de este centro invadidos por la polilla, y se dejó para estudio en sesiones ulteriores de los medios de combatir el daño que los libros y documentos están sufriendo"*. Quatre mesos després, entre notícies de troballes d'escultures romanes, Samuel Ventura continua queixant-se de la insuficiència de prestatgeries per als fons que custodia, circumstància que perjudica tant la conservació física com els serveis als lectors o els usuaris; planteja, tot i la titularitat estatal, demanar ajuts econòmics a *"las corporaciones tarraconenses, municipal y provincial [...]* y de esta manera entre unos y otros de una vez o con escalonadas aportaciones poder poner en servicio tan importante centro de cultura". La qualificació que dóna a la situació de la biblioteca és la de *"lamentable"*.

L'any següent hi ha canvis de personal. A la junta del 26 de març s'incorpora per primera vegada el nou director de la Biblioteca, Leonardo-Jesús Domínguez Sánchez Bordona⁹. Es comenta la propera construcció d'una nova presó provincial i l'adaptació del Monestir de Poblet per a la recent vinguda d'una comunitat de monjos. Un altre afer exposat és la instal·lació a casa Castellarnau de l'escola de la llar de la secció femenina de la Falange. L'opinió dels membres del Patronat és contrària per manca d'espai, ja que amb el servei de la biblioteca i de l'arxiu ja s'ocupen els dos pisos i, a més, al mateix immoble hi ha la delegació del servei de Defensa del Patrimonio Artístico Nacional, amb un dipòsit d'objectes artístics no adjudicats així com d'altres del Museu Arqueològic Provincial que no poden guardar-se en locals propis. Es resol també la necessitat que l'Ajuntament i la Diputació formalitzin la cessió de l'esmentada casa a l'Estat i que es delimitin els organismes que hi han de desenvolupar les seves activitats, a més de confeccionar unes normes.

En una altra reunió, el nou director de la biblioteca i arxiu provincials es queixa de la mateixa manera que el seu antecessor de la manca de prestatges *"que obliga a tener apilados en los suelos la casi totalidad de volúmenes en número aproximado de 20.000. En estas condiciones la ordenación y numeración de libros como tareas previas al inventario y catalogación que por otra parte reclaman el extravío de casi todas las fichas antiguas y las deficiencias de gran parte de las que subsisten, resultan prácticamente imposibles. Consecuencias inmediatas de todo ello son la ineficacia del establecimiento para los investigadores y el público en general, y el peligro que para la conservación de volúmenes encontrados supone la falta de aireación, que como primera medida pudiera oponerse a la tenaz labor de los insectos destructores. Algunos volúmenes han sido separados ya en tal estado que todo intento de restauración sería inútil. Aún los fondos más ricos de la biblioteca (códices y manuscritos), incunables y librería de Don*

Pedro de Aragón están colocados en estanterías y armarios modestísimos, francamente impropios, de tablas fijas y sin puertas, siendo preciso que muchos volúmenes permanezcan tumbados por no poderse adaptar sus tamaños a las dimensiones de los plúteos. La casa Castellarnau, alquilada por la Diputación y Ayuntamiento conjuntamente, cedida al Estado para la instalación de la Biblioteca y del futuro Archivo Histórico Provincial, reúne excelentes condiciones materiales, artísticas y de capacidad para poder ser transformada a poca costa en centro cultural digno de la riqueza de sus fondos y de la importante misión que le está asignada y hoy no puede realizar. Quizá no sea oportuno esperar por el momento que se lleven a efecto las aludidas reformas en el edificio, seguros como estamos que el Estado Español acudirá con mayor calma a satisfacer un vivo deseo de todos los elementos cultos de Tarragona. Trátase por ahora de salvar de una destrucción lenta, pero segura, importantes materiales bibliográficos, poniéndolos al servicio de los estudiosos. La solución para estas primeras y apremiantes necesidades consistirá en instalar en las salas destinadas a depósitos de libros, modestas estanterías aprovechando las maderas recogidas en el destruido Archivo de Hacienda, que fueron cedidas al efecto por el organismo competente, y están depositadas en la Biblioteca" (f. 40-40v).

Al final de 1943, el 15 de novembre, sota la presidència de José Ximénez de Sandoval, nou governador civil, el qual de bon principi s'ofereix en el seu proper viatge a Madrid a gestionar els assumptes pendents, els vocals li plantegen el projecte del Museu Arqueològic, "el lamentable estado de la Biblioteca Pública y la instauración del Archivo Histórico Provincial". Es torna a sol·licitar un ajut econòmic per a construir prestatgeries per a la Biblioteca Pública i per a retirar d'una vegada per totes els llibres "amontonados en el suelo de la casa Castellarnau". Sobre l'Arxiu Històric Provincial es pren en consideració la idea de comprar l'edifici Castellarnau per instal·lar-lo allà juntament amb la Biblioteca. Precisament el seu director, Leonardo-Jesús Domínguez Bordona, informa que ja s'han muntat les prestatgeries adquirides i que aviat es rebran els protocols notariais dels districtes tarragonins que van aparèixer a l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

" Como el Patronato unánime desde su constitución ha gestionado el establecimiento [...] cree que ha llegado el momento de que oficial y solemnemente se le incorpore en calidad de depósito, el archivo histórico municipal, que provisionalmente y en espera de este momento ya se guarda en el citado entresuelo de la casa Castellarnau. Y acuerda que al efecto se oficie al Excelentísimo Ayuntamiento de la ciudad pidiéndole que, ratificando el ofrecimiento reiterado de su alcalde presidente en el seno del Patronato, acuerde la cesión de su archivo al Histórico Provincial en calidad de depósito o con las reservas que estime precisas

siempre que no desvirtuen la finalidad de constituir, de contribuir con los demás fondos allegados o que se sumen en el futuro centro de trabajo para los eruditos que en la casa Castellarnau se está formando".

La darrera intervenció és la del Dr. Salvador Vilaseca, que s'adreça a la Direcció General de Belles Arts sobre la petició de la Junta de Museus de Reus per obtenir una subvenció de 5.000 pessetes per a l'Arxiu i el Museu municipals Prim-Rull, de Reus.

A l'última junta, del 20 d'abril de 1944, amb un altre president, Francisco Labadie Otermin, es torna a parlar de l'estat de la Biblioteca i de la constitució de l'Arxiu Històric, necessitats de mitjans personals i materials. L'alcalde de Tarragona manifesta que espera que es faci el dipòsit dels fons municipals. Al final de l'acta, el secretari informa de la donació d'un grapat de documents del segle XIV que ha fet la Sra. Maria Assumpció Pijoan Ferrer.

L'edifici de la casa Castellarnau no es buidarà de llibres fins a la construcció de les noves instal·lacions de la Biblioteca i l'Arxiu provincials del carrer de Gasòmetre, l'any 1962. El palau noble –seguint un projecte del 1936– es convertirà posteriorment en la seu d'un museu municipal que s'inaugurarà el 1977¹⁰.

Els arxius d'altres ciutats

Les iniciatives en matèria d'arxius fora de la capital administrativa, militar i religiosa durant el règim dictatorial franquista les trobem principalment a Reus, Tortosa i Montblanc. A la primera ciutat, cal esmentar els esforços de Salvador Vilaseca i Anguera, el qual també formà part com a vocal del Patronat. Al llibre d'actes de la Comissió d'Educació, Esports i Turisme de la Diputació de Tarragona hem localitzat, el 19 de desembre de 1951, la petició d'un ajut econòmic per a la instal·lació en el Museu Municipal Prim-Rull de l'Arxiu Històric de la ciutat de Reus. Els diputats li atorguen una subvenció de 2.000 pessetes "*teniendo en cuenta la importancia del citado archivo*"¹¹.

Un altre fons documental que voldríem esmentar i que conté nombroses notícies sobre la rehabilitació d'edificis que es destinaran a arxius històrics arreu de la demarcació és el de la Comissió del Patrimoni Històric Artístic de Tarragona, que abraça des del final del franquisme fins a l'inici de la democràcia (acaba el 1981), conservat a l'AHT. L'expedient 148 es refereix al casal dels Josa del Museu-Arxiu de Montblanc i Comarca (1964-1980) i inclou els estatuts i la declaració de monument historicoartístic. De la mateixa vila ducal, a l'expedient 397 hi ha el projecte de restauració de l'Hospital de Santa Magdalena (1979-1980), futura seu de l'Arxiu Comarcal de la Conca. De Reus hi ha tres expedients: el 153, relatiu a la declaració de monument de la casa Rull

(Museu Salvador Vilaseca) dels anys 1976-1980, i els 154 i 412, sobre la rehabilitació del Castell del Cambrer (1978-1979), que poc després acolliria l'Arxiu Comarcal del Baix Camp. De Tarragona, l'expedient 130 inclou un informe dels serveis de l'Arxiu Històric Arxidiocesà, el número 276 exposa el projecte d'ubicació de l'arxiu municipal tarragoní a la casa Sefus (1972), el 446 inclou els plànols de la construcció del nou edifici de l'Arxiu Històric Provincial a la Rambla Vella (1979-1980), el 131 parla del trasllat de documentació a l'esmentat centre i el 167 (1980), de la celebració d'un curs d'iniciació a l'arxivística en el mateix arxiu. Finalment, tenim l'expedient 345, dels anys 1974-1981, sobre la declaració de monument del Col·legi de Sant Jordi i Sant Domènec de Tortosa, que esdevindrà l'Arxiu Comarcal de les Terres de l'Ebre.

L'Arxiu d'Hisenda

Una atenció especial mereix l'Arxiu de la Delegació d'Hisenda de Tarragona. Abans de la creació de l'Arxiu Històric Provincial a Tarragona, hi havia en nòmina de l'Estat un arxiver que s'encarregava de l'Arxiu General d'Hisenda, els fons del qual no sempre havien rebut les atencions necessàries. En una crònica periodística apareguda el 12 d'agost de 1893 al rotatiu local *El Tarraconense. Diario Independiente, de noticias e intereses morales y materiales*¹², s'informava que l'arxiu restava adscrit al Ministeri de Foment i ocupava prop de les dues terceres parts de l'edifici d'Hisenda; el fons es distribuïa en 24 sales de l'entresol que donava al carrer de la duana i 72 sales i quatre galeries de dos pisos subterranis, però alertava de les males condicions de l'immoble:

" en aquel inmenso local se hallan hacinados los importantes libros y papeles del archivo, sin método ni regularidad, en millones de expedientes recogidos en centenares de miles de legajos, sin que la riqueza que encierra pueda ser conocida, utilizada, ni aún inmediatamente conservada por efectos de las condiciones del local".

Les condicions eren pèssimes, especialment en moltes sales del segon dels subterranis:

" La humedad es constante e imposible permanecer allí durante algún tiempo, y claro está que la conservación de los papeles y libros es imposible en tales circunstancias".

Amb anterioritat, el 1850, s'havien aplegat diferents seccions en aquell arxiu general a causa de les diferents reformes tributàries.

El 1932, l'arxiver de l'Arxiu d'Hisenda era Andreu Herrera. En una carta que adreça a la Diputació de Tarragona, el febrer del mateix any,

demana el compliment del Decret de 12 de novembre de 1931 sobre la incorporació al seu arxiu de tots els fons notariais de la província¹³. Durant la guerra civil, l'edifici i el seu contingut foren perjudicats pels bombardejos del port.

L'any 1956, el director de l'Arxiu de la Delegació d'Hisenda de Tarragona, Feliciano Conde Conde, a causa de la manca d'espai i els constants ingressos de documentació, sol·licita una esporgada dels lligalls anteriors al 1930 que no tinguin validesa administrativa ni valor històric i l'eliminació de les matris de talonaris de contribució i tots els impresos en blanc caducats, a més de la transferència de 409 llibres de registre de contribució urbana a l'arxiu històric provincial (vegeu l'Annex III).

Una nova transferència d'aquest fons tingué lloc el 1980 i una altra el 1983, descrita posteriorment per Josefina Cubells, en la qual, seguint les directrius del moment, se separaren físicament els llibres dels lligalls. A la dècada dels noranta, el qui signa aquest article realitzà un nou inventari dels lligalls.

L'any 1932, l'arxiver d'Hisenda reclamava sense èxit l'ingrés dels protocols històrics dels diferents partits judicials de la província en compliment de la normativa vigent. No va ser fins a l'any 1944 que, procedents de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, s'instal·laven a Tarragona. Aquest no seria el seu darrer periple: 66 anys després, el gener de 2004, retornaven al seu lloc d'origen els manuals notariais dels districtes de Montblanc i Tortosa, prèvia microfilmació¹⁴. Si continua aquesta redistribució territorial de fons, el panorama arxivístic de Catalunya pot canviar substancialment, fins i tot el flux d'investigadors pot capgirar-se en benefici de les comarques, bé que a les capitals hi ha les universitats.

Epíleg

Altres fons segueixen a l'antic Arxiu Provincial, com per exemple els registrals dels mateixos districtes. O el fons municipal de Tarragona partit en dues parts. Un cas a part és el fons històric de la parròquia de la Guàrdia dels Prats, fragmentat en dos centres: un a l'AHT i l'altre a l'Arquebisbat (AHAT); a Reus, passa una cosa semblant amb els fons de la Confraria de la Puríssima Sang, el de la parròquia de Sant Pere i la seva Comunitat de Preveres: una part és a l'Arxiu Comarcal i l'altre a mans de la Prioral i la mateixa Confraria. A l'Arxiu reusenc es guarda, a més, el fons històric de la parròquia de Vallfogona del Riucorb, d'una altra comarca.

Pel que fa als centres penitenciaris, amb motiu del tancament de les presons de partit, els seus fons documentals es traspassaren parcialment a la presó provincial, i d'aquí a l'Arxiu Històric de Tarragona. La part documental que no anà a Tarragona es mantingué als arxius muni-

cipals, d'on es lliuraren als arxius comarcals (Montblanc, Reus, Tortosa, el Vendrell), per la qual cosa actualment estan dividits. A Tarragona, però, no es portaren els fons penitenciaris de Falset, Valls i Gandesa¹⁵.

Podríem posar molts exemples de documentació de les terres del Sud conservada a Barcelona des de la passada guerra civil: a l'ACA, la Biblioteca de Catalunya, l'Arxiu Diocesà de Barcelona, etc. Un primer pas per a la seva devolució seria la microfilmació.

A banda d'aquesta dispersió, hem de dir que la legislació arxivística de l'època franquista no s'acomplí de manera uniforme arreu del territori català. Així, el fons notarial de Valls, el 1939, va retornar a la mateixa ciutat. Reus i Tortosa, en canvi, van reclamar sense èxit la devolució dels seus¹⁶. A Lleida, no tots els fons notariais o de la comptadoria d'hipoteques i el registre de la propietat es concentraren a la capital provincial. Cervera fou una altra excepció i, a les terres de Girona, ho foren les comarques de muntanya: la Cerdanya, la Garrotxa i el Ripollès. Barcelona és un cas a part, en no disposar d'arxiu provincial les seves funcions les feia en part l'ACA, i altres fons documentals romangueren on s'havien produït.

Sobre l'esporgada per a obtenir pasta de paper, resten per estudiar les eliminacions que periòdicament feien les comissaries de policia a les papereres de la Riba, així com les realitzades als jutjats de primera instància, aquestes motivades més aviat per manca d'espai. A l'àmbit dels arxius religiosos hi ha encara moltes llacunes per omplir: Julio Quílez ha rastrejat la política de concentració d'arxius parroquials de la diòcesi de Tarragona¹⁷, però cal investigar en profunditat les actuacions de l'Església en matèria d'arxius dels dos bisbats (Tarragona i Tortosa), tal com ja s'ha fet a Girona¹⁸.

Notes

- 1 És just agrair l'escorcoll que han realitzat els companys Santi Soler Simon a l'Arxiu Històric de Girona i Josep M. Llorens i Rams al Museu d'Arqueologia de Catalunya-Girona. Hem de dir que, en aquest darrer centre, dins la secció de correspondència (entrades 1943), s'hi localitza únicament una carta enviada des de Madrid el 15 de gener de 1943 sobre la creació de la comissió executiva de la Junta Central d'Arxius, Biblioteques i Museus (BOE, 25 de setembre de 1939), que ve acompanyada d'una enquesta sobre les condicions dels edificis destinats a la trilogia esmentada, especialment en aspectes de seguretat.
- 2 Agraim la notícia de la seva existència a Jaume Massó, el qual també ha tingut l'amabilitat de fer-nos unes observacions al text que presentem, així com les facilitats de consulta a Josep-Anton Remolà i Pilar Sada.
- 3 L'actual director del Museu Salvador Vilaseca de Reus en fa un acurat estudi a l'article "L'Arqueologia a Tarragona durant el franquisme (1939-1979)". A: *Tarraco en la fotografia del segle XX: 1939-1979*. Tarragona, 2002, pàgs. 10-23. El mateix autor s'ha

- especialitzat en la recerca sobre les intervencions en patrimoni artístic i monumental. Vegeu també "Notes sobre el salvament del patrimoni religiós a Reus i Tarragona (1936-1937)". A: *Guerra civil a les comarques tarragonines (1936-1939)*. Tarragona, 2000, pàgs. 243-266. Aquest article ha estat refós en el seu llibre *Patrimoni en perill*. Reus, 2004, pàgs. 13-42.
- 4 GRAU PUJOL, Josep M. T. "El fons documental del Govern civil de Tarragona i l'Arqueologia". *L'Arqueològica informa*, Tarragona, 2001, núm. 18, pàg. 3.
 - 5 Ho relata minuciosament en el seu treball l'arxiver ZAMORA, Jaume-Enric. "El salvament dels arxius catalans durant la Guerra civil espanyola (1936-1939)". *Lligall*, Barcelona, 2000, núm. 16, pàgs. 85-152. De forma més resumida ho fa en la seva crònica el mateix DURAN I SANPERE, Agustí. "Els arxius documentals de Catalunya durant la guerra dels anys 1936-1939". *Serra d'Or*, Montserrat, 1967, núm. 7, pàgs. 553-555.
 - 6 ZAMORA, Jaume-Enric. "El monestir de Poblet i el salvament dels arxius a la Conca de Barberà durant la Guerra civil espanyola (1936-1939)". *Aplec de Treballs*, Montblanc, 2003, núm. 21, pàgs. 279-308. També hem de fer esment a l'article de MASSÓ, Jaume. "Sobre el salvament dels arxius reusencs durant la Guerra Civil". *Informatiu Arxiu*, Reus, 2003, núm. 6, pàgs. 7-12, el text del qual ha estat refós a *Patrimoni en perill*. Op. cit., pàgs. 65-76.
 - 7 N'ofereix una breu biografia MASSÓ, Jaume. "Samuel Ventura Solsona, director del Museu Arqueològic de Tarragona (1939-1967)". *Diari de Tarragona*, Tarragona, 17 d'agost de 1999, pàg. 53. Del mateix arqueòleg, cal consultar la nota periodística "El Palau Arquebisbal, Samuel Ventura i Salvador Rial". *El Punt*, Tarragona, 28-29 d'agost de 2000, reproduït i ampliat a *Patrimoni en perill*. Op. cit., pàgs. 127-134.
 - 8 Es tracta de l'advocat Josep Ixart i de Moragues (1896-1964), membre de la Societat Arqueològica Tarraconense i vocal del Patronat de Santes Creus i del Sindicat d'Iniciatives i Turisme de Tarragona (des del 1947). N'existeix una biografia a càrrec de ROVIRA GÓMEZ, Salvador. *Els Ixart del segle XX (Josep Ixart i de Moragues)*. Tarragona, 1993.
 - 9 Durant el seu exercici professional a Tarragona publicà nombrosos articles en diverses revistes: *Santes Creus*, *Boletín Arqueológico de Tarragona*, *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos* (Madrid), *Biblioteconomía* (Barcelona), *Boletín Real Academia de la Historia* (Madrid), on catalogava i comentava els incunables i els manuscrits de Santes Creus, la biblioteca del virrei Pere Antoni d'Aragó, conservats a la Biblioteca pública tarragonina. A la seva mort, el medievalista selvatà Eufemià Fort i Cogul li dedicà una nota al *Butlletí de l'Arxiu Bibliogràfic de Santes Creus*, 1963, vol. II, núm. 18, pàgs. 364-366. També Amadeu-Jesús Soberanas Lleó li redactà una nota necrològica a *Boletín Arqueológico*, Tarragona, 1964-1965, pàgs. 161-163. Precisament aquest erudit filòleg recull tota la seva extensa bibliografia al primer volum de *l'Índex Tarraconensis (Materials bibliogràfics d'investigació)*, A-G. Tarragona, 1984, pàgs. 333-335.
 - 10 Hi ha una monografia sobre l'esmentada casa a l'obra col·lectiva *Casa Castellarnau. Família, història i art a Tarragona*. Tarragona, 2001. Nosaltres hem fet ús del capítol de ROVIRA SORIANO, Jordi. "Casa Castellarnau després dels Castellarnau". Pàgs. 33-69. S'adjunta un interessant aparell gràfic. També és útil consultar les guies que realitzen Josefina Cubells Llorens de l'Arxiu Històric de Tarragona (*Guia dels arxius històrics de Catalunya*. Barcelona, 1987, vol. II, pàgs. 7-70) i Francesc Barriach Molas de l'Arxiu Històric Municipal de Tarragona (Op. cit., Barcelona, 1992, vol. V, pàgs. 367-384).
 - 11 Arxiu Històric de la Diputació de Tarragona (AHDT). Per a una visió general d'aquest període us remetem al treball de GRAU, Josep M. T.; GÜELL, Manel. "Arxius i Arxivística a les comarques tarragonines. Un balanç finimil·lenari. Història i producció

bibliogràfica". *Història et Documenta*, Valls, 2000, núm. 6, pàgs. 43-158. Tampoc no podem oblidar la monografia del prevere reusenc BATLLE HUGUET, Pere. *Los monumentos arqueológicos y tesoro artístico de Tarragona y su provincia durante los años 1936-1939. Memoria de la Real Sociedad Arqueológica Tarraconense*. Poblet, 1942. Pel que fa als arxius, vegeu les pàgines 43-45.

- 12 N'hem consultat un exemplar conservat a l'Hemeroteca Municipal de Tarragona.
- 13 AHDT, Cultura, Cpq, 13 (1930-1933), núm. 60. Dec la cita al company Manel Güell, al qual regracio els comentaris.
- 14 L'arxiver montblanquí Josep M. Porta Balanyà fa un resum de les vicissituds del fons del districte de Montblanc a l'article "El retorn de protocols". *El Foradot*, Montblanc, gener-febrer de 2004, núm. 22, pàgs. 9-13. També se'n fa ressò del fet la premsa comarcal, com per exemple el setmanari *Nova Conca*, Montblanc, del 23 de gener de 2004, pàgs. 2, 3 i portada. Per al cas dels protocols de Tortosa, vegeu les cròniques del *Diari de Tarragona*, 8 de gener de 2004, pàg. 3, i de l'*Estel. Terres ebrenques*, Tortosa, gener de 2004, pàg. 3.
- 15 Vegeu el nostre treball "Entre la pèrdua i la dispersió: Els fons documentals de les presons preventives o de partit a la província de Tarragona (època franquista)". A: *Congrés Els Camps de concentració i el món penitenciari a Espanya durant la guerra civil i el franquisme*. Barcelona, 2003, pàgs. 1.039-1.049.
- 16 Ho comenta MASSÓ CARBALLIDO, Jaume. "Els fons notariais de Reus ja van ser reclamats l'any 1939". *El Punt* (edició Tarragona), 30 de setembre de 1999, pàg. 40. Aquest article ha estat refós en el seu llibre *Patrimoni en perill*. Op. cit., pàgs. 77-80.
- 17 "L'aplicació de la norma ISAD(G) als fons parroquials de l'Arxiu Històric Arxidiocesà de Tarragona". *Lligall*, Barcelona, 1999, núm. 15, pàgs. 259-286.
- 18 MARQUÈS, Josep M. "La diòcesi de Girona i la cultura al segle XX. Fets i qüestions". A: *Germinavit. L'expressió religiosa en llengua catalana al segle XX*. Girona, 2003, pàgs. 25-58.

Annex I. Selecció de legislació en matèria d'arxius en el primer franquisme (1938-1957) que afecten els arxius provincials

a) Decret de 13 d'octubre del 1938 del Ministeri d'Educació sobre la constitució dels patronats provincials d'Arxius i Biblioteques (BOE, 22 d'octubre de 1938)

“La experiencia aconseja que para lograr un rendimiento más eficaz en los servicios encomendados al Cuerpo facultativo de Archiveros, Bibliotecarios y Arqueólogos, se modifique su régimen de aislamiento actual y se organicen bajo el amparo y la inmediata inspiración de aquellos valores sociales que por su formación y capacidad intelectual así como por amor a la localidad donde están domiciliados y por su identificación con el Estado Nuevo, se hallen en condiciones de impulsar éstos y encauzarlos hacia un cumplimiento más intenso e inmediato de sus fines.

De conformidad con lo expuesto, a propuesta del Ministerio de Educación Nacional y previa deliberación del Consejo de Ministros,

DISPONGO

Artículo primero. En el plazo máximo de un mes, a contar de la publicación de este Decreto, se constituirán los Patronatos Provinciales para el fomento de las Bibliotecas, Archivos y Museos Arqueológicos.

Artículo segundo. Los Patronatos a que se refiere el artículo anterior estarán integrados por un Presidente, que lo será el Gobernador Civil de la Provincia, un Vicepresidente primero, cuyo cargo corresponderá al Presidente de la Diputación Provincial, un Vicepresidente segundo que será el Alcalde de la capital de la provincia y once vocales, nombrados por el Ministro de Educación Nacional, uno de ellos en representación y a propuesta del Obispo de la Diócesis a que corresponda la capital de la provincia; otro perteneciente a la Falange Española Tradicionalista y de las J.O.N.S.; el notario archivero; tres funcionarios del Cuerpo facultativo de Archiveros, Bibliotecarios y Arqueólogos, si la plantilla de la ciudad lo consiente; un representante de la Comisión de Monumentos y cuatro personas de acreditada competencia en materias bibliográficas, históricas o arqueológicas.

El Presidente de la Diputación y Alcalde de la capital podrán estar representados en la junta por el Diputado o Concejales que para el caso se designe. El cargo de secretario del Patronato habrá de recaer forzosa-mente en uno de los funcionarios del Cuerpo de Archiveros.

Artículo tercero. Los cargos del Patronato son honoríficos y gratuitos.

Artículo cuarto. Quedan derogadas cuantas disposiciones se opongan al cumplimiento de este decreto y especialmente las Juntas de Patronato que para la creación de los Archivos históricos provinciales estableció el decreto de 12 de noviembre de 1931”.

b) Ordre de 18 de gener de 1939 del Ministeri d'Educació de la reversió a l'Estat dels Arxius, Biblioteques i Museus de Catalunya

“A los efectos de dar cumplimiento a lo dispuesto en la orden de 20 de mayo de 1938 sobre defensa del tesoro bibliográfico, diplomático y Arqueológico Nacional, en relación con Cataluña,

DISPONGO

Primero. La jefatura de Archivos y Bibliotecas deberá hacerse cargo:

- a. De los Archivos, Bibliotecas y Museos Arqueológicos servidos por el Cuerpo de Archiveros, Bibliotecarios y Arqueólogos con anterioridad a la concesión de la Autonomía a Cataluña, así como de los Archivos, Bibliotecas y Museos Arqueológicos dependientes de la Generalidad que al suprimirse la Autonomía revierten al Estado, y especialmente los siguientes: Archivos de las Audiencias, de Protocolos, Biblioteca de Cataluña, Biblioteca o Depósito del Servicio de los Frentes, Bibliotecas Provinciales, Bibliotecas de los Institutos de Segunda Enseñanza, Bibliotecas públicas municipales creadas por la Junta de Intercambio, Bibliotecas populares de la Generalidad, colecciones de libros creados por el Patronato de misiones pedagógicas, Biblioteca de la Escuela de Bibliotecarias, Biblioteca del Museo de Arte, Museo de Arqueología de Barcelona, Museo Arqueológico de Tarragona, Museo de la Fábrica de Tabacos de Tarragona, Museo Arqueológico de San Pedro de Galligans en Gerona, Museo Arqueológico de Ampurias, Museo de Santa Águeda en Barcelona, Gabinete Numismático en Barcelona y demás establecimientos de naturaleza y carácter análogos.*
- b. Todas las colecciones y depósitos de documentos, libros y objetos arqueológicos que con el nombre de “Bibliotecas del Poble”, “Arxiu del Poble” y similares, o sin denominación especial se hayan creado con posterioridad a julio de 1936, procedentes de confiscaciones y saqueos en su mayor parte.*

Segundo. Continuarán con carácter interino, en sus puestos, si por su ideología y conducta se considerase procedente y sin perjuicio de la depuración que proceda:

- a. Los funcionarios del Cuerpo de Archivos, Bibliotecas y Museos que se encuentren en Cataluña.*

- b. *El personal que presta servicio en los establecimientos dependientes de la Generalidad, que deberán revertir al Estado, siempre que sus nombramientos hayan sido hechos por procedimientos reglados con anterioridad a la entrada en vigor del Estatuto de Autonomía.*
- c. *Los que no se encuentren en estas condiciones podrán ser utilizados, con carácter temporal o interino, sin perjuicio de los expedientes de depuración y acuerdos posteriores.*

Tercero. La Jefatura de Archivos y Bibliotecas podrá destinar temporalmente al personal del cuerpo que sea necesario para las primeras medidas de seguridad y normalización de los servicios expresados y adoptará las disposiciones complementarias que sean oportunas para el más exacto cumplimiento de esta disposición”.

c) *Ordre de 16 d'abril de 1942 del Ministeri d'Educació sobre el lliurament de paper inútil per a arxius i biblioteques*

“A fin de colaborar en la justa demanda que ha formulado la Delegación Nacional de Prensa de entrega del papel inservible con el objeto de resolver la crisis del papel, este Ministerio ha acordado lo siguiente:

1º. En todas las oficinas y archivos, bibliotecas dependientes de esta Dirección General se hará una escrupulosa búsqueda de todo el papel que no se considere necesario y que debe ser destinado al fin que se deja indicado.

2º. Los jefes de los Centros y especialmente los funcionarios del Cuerpo Facultativo de Archiveros, Bibliotecarios y Arqueólogos dedicarán especial estudio al examen de la documentación que deba ser entregada.

3º. Los nombrados funcionarios consultarán, en caso de duda a esta Dirección General de Archivos y Bibliotecas, que resolverá en atención a las circunstancias que en ellos concurren.

4º. Sin la expresa autorización de los funcionarios del Cuerpo de Archiveros no podrán entregarse papeles ni otros documentos dependientes de los Centros de este Ministerio.

5º. Igualmente será indispensable el examen de los mismos funcionarios cuando se trate de papeles y documentos de otros Centros siempre que sean de carácter oficial, y en su consecuencia las autoridades, directores y jefes de oficinas y establecimientos públicos podrán solici-

tar sus servicios, y los funcionarios del Cuerpo de archiveros están en la obligación de prestarlos”.

d) Ordre de 14 de desembre de 1957 del Ministeri de Justícia sobre el lliurament als arxius històrics dels llibres de Comptadoria d'Hipoteques (BOE, 26 de desembre de 1957)

“Concede autorización a los registradores de la Propiedad para que soliciten de la Dirección General de Archivos y Bibliotecas, por conducto de ese centro directivo, la entrega de los libros de las Contadurías de Hipotecas a los Archivos Históricos de sus respectivas provincias. Dicha entrega se efectuará en las oficinas de los Registros de la Propiedad mediante acta de la que se remitirá a la Dirección General de los Registros y del Notariado”.

Annex II. Selecció de correspondència del Patronat d'Arxius, Biblioteques i Museus de Tarragona (1939-1940)

Arxiu Històric de Tarragona (AHT), Fons Govern Civil, Sèrie expedients d'Associacions, núm. 1.639.

a) Document núm. 59

“Adjunto se remite a usted nombramiento expedido a su nombre de vocal del Patronato Provincial para el Fomento de las Bibliotecas, Archivos y Museos Arqueológicos creado por decreto del 13 de octubre de 1938 (B.O. del Estado número 114 del 22).

Al mismo tiempo, ruégole se sirva concurrir a la Junta de constitución del expresado patronato, que tendrá lugar el próximo jueves, día 23 del corriente a las 19 horas, en la sala de juntas de este Gobierno Civil (segundo piso).

Dios guarde a usted muchos años.

*Tarragona, 18 de noviembre de 1939.
Año de la Victòria*

El Gobernador Civil

*Sr. D. Jaime Toldrà Redón, presbítero
Sr. D. Manuel Aragonés Virgili, jefe provincial de propaganda*

Sr. D. Samuel Ventura Solsona, archivero
Sr. D. Francisco Monravá López, arquitecto
Sr. D. Pedro Batlle Huguet, presbítero
Sr. D. Florentino Álvarez Buscas
Sr. D. José Gramunt Subiela
Sr. D. José M. Ixart y Moragas

TARRAGONA"

b) Document núm. 80

"Señor Don Samuel Ventura Solsona. Archivero, secretario del Patronato Provincial para el Fomento de las Bibliotecas, Archivos y Museos Arqueológicos (Palacio Arzobispal).

TARRAGONA

Remito a Usted el adjunto escrito del director del Museo-Archivo de Tortosa, a fin que se sirva proponer la devolución al mismo, de los lotes bibliográficos y objetos que de su propiedad, dice el citado director haberse hallado en Cambrils, Torredembarra, Tarragona y Poblet.

Dios guarde a usted muchos años.

Tarragona, 5 de marzo de 1940.

El Gobernador Civil.

*Señor director general de Archivos y bibliotecas
 [Madrid]"*

c) Document núm. 94

"Al ser extraída por los rojos la biblioteca provincial del local que ocupó hasta 1937, y trasladada al palacio arzobispal, donde está almacenada actualmente, sólo se conservaron enteras algunas pocas estanterías, quedando estropeadas e inservibles la mayor parte de las restantes.

Debiéndose trasladar de nuevo los libros para desalojar el palacio arzobispal y para instalar la biblioteca en el palacio de los Castellarnau, local que ofrecen para este fin conjuntos el Ayuntamiento y Diputación de esta capital, es de necesidad urgente la reconstrucción de los estantes para que los libros no tengan que dejarse amontonados en el suelo, con evidente daño para los mismos, y sin posibilidades de emprender la revisión y reorganización de los fondos para poner la biblioteca en condiciones de servicio.

Por lo que tengo el honor de acompañar el adjunto presupuesto para reconstrucción de estanterías, formulado por el arquitecto de la Diputación don Francisco Monravá Soler, con la esperanza que vuestra ilustrísima, ante la perentoriedad y urgencia del problema, se dignará atender a la rápida aprobación del expresado presupuesto y procurar que se libre sin gran demora la cantidad necesaria para dichos trabajos.

Dios guarde a vuestra ilustrísima muchos años.

Tarragona, 19 de julio de 1940.

Samuel Ventura"

[Hi ha un segell de la Biblioteca Pública de Tarragona]

"Presupuesto de construcción de estanterías para la biblioteca provincial

160 elementos de 1,00 x 2,10 metros con siete estantes móviles de 0,30 metros de ancho construidos en madera de pino con tres capas de pintura al óleo a 190,00 pesetas

30.400 [pesetas]

Tarragona, 8 de julio de 1940

El Arquitecto

F[ran]cisco] Monravá

[rubricat]

El Jefe de la Biblioteca Pública

Samuel Ventura

[rubricat]

[Segell de la biblioteca]

Señor director del Museo Arqueológico Provincial de Tarragona"

Annex III. Selecció de correspondència referent a diversos arxius de la demarcació de Tarragona (1940-1959)

a) Arxiu Municipal de la Selva del Camp (AMS), reg. 6.537

Rebut que signen l'alcalde i el rector de la Selva del Camp d'una carpeta amb documentació municipal i parroquial de mans del Dr. Joaquim Guitert Fontseré.

"Hemos recibido del Patronato de Poblet un cuaderno en folio cuya cubierta dice Selva del Campo. Archivo. Documentos parroquiales y municipales de Selva del Campo retenidos por Don Joaquín Guitert, hallados en enero de 1939.

Contiene los documentos municipales siguientes:

- Fragmentos de pleito con Almofter.*
- Carta de los privilegios de la Selva, en pergamino.*
- Certificado de Don Miguel de Castells. Selva, 13 de julio de 1819.*
- Actas y listas de suscripción a la marina, de 16 de mayo de 1898.*

Además contiene los documentos parroquiales que siguen:

- Un volumen registro de Paret-Delgada.*
- Libro de notas de la Comunidad de presbitera.*
- Certificado de bendición de reliquias, 1785.*
- Capítulos de la fábrica de la Iglesia nueva, 1582.*

Y que para que así conste lo firmamos en Selva del Campo a primero de febrero de mil novecientos cuarenta.

Antonio Pintaluba
[signatura]

Salvador Escarré, presbítero
[signatura]"

[Al costat de la primera rúbrica, hi ha el segell de l'ajuntament de la Selva del Camp i, en el de la segona, el de la parròquia de Sant Andreu de la mateixa població]

b) AHT, Fons d'Hisenda, correspondència

Ofici que adreça el cap de l'arxiu d'Hisenda de Tarragona, Feliciano Conde Conde, al delegat provincial del mateix organisme per a l'eliminació de paper inútil.

"Feliciano Conde Conde, funcionario del cuerpo facultativo de Archiveros, Bibliotecarios y Arqueólogos, Jefe del Archivo de esta Delegación de Hacienda de Tarragona, a Vuestra Ilustrísima, respetuosamente expone:

-Que a causa de la pequeñez del local que ocupa el Archivo de esta Delegación de Hacienda, y del incesante incremento de sus fondos, es conveniente proceder al expurgo de los mismos.

-Que atendida la orden del Ministerio de Hacienda de 4 de diciembre de 1953 (Boletín Oficial de 26 del mismo mes) sobre aprovechamiento

de papel inútil, que anulando otras de 4 de marzo y 28 de mayo de 1940, para elaboración de documentos y efectos a cargo de la Fábrica Nacional, deja en libertad a los centros y dependencias del citado departamento ministerial para enajenar el papel inútil.

EXPONE en consecuencia:

1. Que se eliminen los legajos de expedientes diversos correspondientes a fechas anteriores a 1930, carentes de valor administrativo e histórico, así como diferentes impresos en blanco ya caducados, y matrices de recibos de contribución de fecha remota.

2. Que se disponga el envío al Archivo Histórico Provincial en concepto de depósito y con el correspondiente recibo a favor de esta Delegación de Hacienda, de una serie de Registros, en número de 409, que contienen el padrón de edificios y solares de la capital y pueblos de la provincia, formado a fines del pasado siglo y principios del actual, carentes de valor administrativo, pero que se pueden considerar de cierto valor histórico, por lo que no es conveniente destruirlos.

SUPLICA, que atendidas las consideraciones arriba expuestas, se sirva disponer si lo juzga conveniente, acceder a las peticiones y propuestas antes indicadas.

Es gracia que no duda alcanzar de la reconocida competencia y celo de Vuestra Ilustrísima, por la buena marcha de los asuntos administrativos, y del amor a la cultura de que siempre viene dando constantes pruebas.

Dios guarde a Vuestra Ilustrísima muchos años.

Tarragona, 20 de junio de 1956.

El Jefe del Archivo de la Delegación de Hacienda de Tarragona.

Señor Delegado de Hacienda de la Provincia de Tarragona"

c) AHT, Fons Comissió Provincial de Monuments de Tarragona, caixa 8, correspondència, document núm. 86

Carta que envia el secretari de la Reial Acadèmia de la Història de Madrid al president de la Comissió Provincial de Monuments de Tarragona, sobre la mort de Pau Font de Rubinat.

"Ilustrísimo señor

Nuestra Real Academia de la Historia ha tenido noticia con gran sentimiento, de haber fallecido su Académico correspondiente, en Reus, Don Pablo Font de Rubinat, insigne investigador a quien tanto deben los estudios históricos y que actuó de manera constante y exemplar en la conservación del tesoro artístico de España y de modo especial en la

restauración y conservación del monasterio de Poblet y de los fondos que constituyeron su insigne biblioteca. Esta Real Academia de la Historia comparte y siente como propio el dolor de esa Comisión Provincial de Monumentos a la que hace presente su más sentido pésame, con el ruego de que lo transmita asimismo a la familia del finado.

Lo que cumplimentando el acuerdo de la Academia tengo el honor de representar a Vuestra Señoría cuya vida guarde Dios muchos años.

Madrid, 22 de marzo de 1949.

El académico secretario perpétuo.

[signatura]

Ilustrísimo Señor Presidente de la Comisión Provincial de Monumentos"

[Al costat hi ha un segell de la RAH]

d) Arxiu Històric Comarcal de Montblanc (AHCMO), Fons municipal de Montblanc. Expedient sobre la reorganització de l'Arxiu de protocols del districte de Montblanc. Signatura 40.4

Montblanc, 26 de febrer de 1959.

Comunicació que fa el secretari de l'ajuntament de Montblanc al notari Josep Monfar Pellicer, de la mateixa vila, sobre l'acord municipal del dia 25 de febrer de 1959.

"Continuando la sesión se procede a dar cuenta de un escrito recibido de la notaría de esta villa, en el que se nos da traslado de otra que la misma ha recibido por conducto del decanato del colegio de Barcelona, procedente de la Dirección General de los Registros y del Notariado, en el que interesa o propone si el ayuntamiento está dispuesto a colaborar voluntariamente para instalar en forma conveniente o mejorar la instalación del Archivo Histórico de Protocolos de este Partido Judicial.

La corporación, dado el caso de que se trata y la importancia que la cuestión tiene, acuerda por unanimidad el que se colaborará al expresado fin y que como quiera que está próximo a funcionar en esta villa, el Museo-Archivo de Montblanch y comarca, se verá la forma de conseguir que una de las salas quede destinada [a] Archivo Histórico de Protocolos y que así se comunique al Señor notario, a los efectos procedentes.

Se lo comunico a Usted en cumplimiento de cuanto determina el vigente reglamento de organización, funcionamiento y régimen jurídico de las corporaciones locales".